

Worden leerlingen in het primair onderwijs beter in tekstbegrip als ze in niveaugroepen werken?

Beantwoord door Régina Petit (antwoordspecialist) en Merel de Wit (kennismakelaar Kennisrotonde)

22 oktober 2024

KR. 2243

Kort antwoord

Leerlingen worden niet beter in tekstbegrip als ze les krijgen in niveaugroepen in plaats van in een heterogene groep. Een andere vorm van differentiatie, waarbij sommige leerlingen naast de klassikale lessen extra begeleiding krijgen, lijkt wel effectief om tekstbegrip te verbeteren.

Antwoord

Tekstbegrip houdt in dat leerlingen verbanden kunnen leggen tussen woorden in een zin, tussen zinnen in een tekst en tussen grotere tekstgedeeltes en deze informatie kunnen verbinden aan hun voorkennis (Houtveen & Van Steensel, 2022; Van Steensel & Houtveen, 2020). Tekstbegrip breidt zich uit naarmate een lezer meer kennis over een onderwerp opbouwt. Naast voorkennis hebben nog drie andere factoren een positieve invloed op de ontwikkeling van tekstbegrip, namelijk een grotere woordenschat (Raudzus, 2020; Swart & Verhoeven, 2022), kunnen herkennen van basisstructuren in teksten (Bogaerds-Hazenberg et al., 2022; Gajria et al., 2007; Hebert et al., 2016; Pyle et al., 2017) en doelgericht omgaan met teksten (Perfetti, 2009). Veel scholen besteden aandacht aan de ontwikkeling van tekstbegrip door het geven van begrijpend lezen, als apart vak. Er zijn ook scholen die de ontwikkeling van tekstbegrip stimuleren via rijke teksten of geïntegreerd in andere vakken.

Sommige scholen kiezen ervoor om in niveaugroepen te werken (niet alleen bij taal). Leerlingen in een klas zijn dan opgedeeld in groepen op basis van hun niveau, waarbij elke groep onderwijs op maat krijgt. Het alternatief is dat ze als heterogene groep samen les krijgen. In het algemeen heeft het werken met niveaugroepen als voordeel dat het beter mogelijk is om zwakkere leerlingen extra tijd en begeleiding te geven en beter presterende leerlingen voldoende uit te dagen met opdrachten op hun niveau (Bosker et al., 2023). Nadelen zijn dat de zwakkere leerlingen zich minder kunnen optrekken aan hun klasgenoten en dat het stigmatiserend kan werken. Onbewust kunnen leerkrachten namelijk lagere verwachtingen hebben van lager presterende leerlingen, waardoor de neiging bestaat hen minder uit te dagen en aan te

spreken op hogere denkvaardigheden. In heterogene groepen is minder sprake van deze ongelijke verwachtingen van leerkrachten (Bosker et al., 2023).

Werken met niveaugroepen kan verschillende effecten hebben op verschillende leeruitkomsten. In dit antwoord richten we ons specifiek op het effect van werken met niveaugroepen op de ontwikkeling van tekstbegrip.

Geen effect gevonden van werken met niveaugroepen voor tekstbegrip

Werken met niveaugroepen is niet bevorderlijk voor het verwerven van tekstbegrip. Dit geldt in het bijzonder voor vaste niveaugroepen (o.a. Denessen, 2017). Zo wees een experimentele studie in Duitsland onder leerlingen in groep 5 uit dat gedifferentieerde leesinstructie geen effecten had op het tekstbegrip van leerlingen (Förster et al., 2018). Leerlingen die gedifferentieerde leesinstructie op hun eigen niveau kregen verschilden qua leesbegrip zowel op korte als op lange termijn (twee jaar) niet van leerlingen in de controlegroep die als heterogene groep les kregen. Wel was er een positief effect op de passieve woordenschat en de leessnelheid. Ook andere experimentele studies vinden doorgaans geen effecten op leesbegrip van een leesprogramma met veel differentiatie naar niveau ten opzichte van klassikaal leesonderwijs (Little et al., 2014; Reis et al., 2011).

Dit neemt niet weg dat differentiëren voor andere vakken wel bevorderlijk kan zijn, zoals voor spelling (Petit et al., 2024). Waarom differentiëren anders uitpakt bij tekstbegrip dan bij sommige andere vakken is onduidelijk omdat dit niet is onderzocht.

Andere manieren van differentiëren lijken wél effectief voor tekstbegrip

Naast het werken in niveaugroepen zijn er nog andere manieren van differentiëren. Voor de ontwikkeling van tekstbegrip zijn sommige flexibele vormen van differentiatie wel effectief (D'Angelo, 2006; Petit et al., 2024). Leerlingen krijgen dan klassikaal, in een heterogene groep, les en dit wordt voor leerlingen die dat nodig hebben *aangevuld* met extra lessen buiten de klassikale les om, individueel of groepsgewijs. Dit kan bijvoorbeeld door zwakke lezers voor te bereiden op een tekst (bijv. door vooraf de tekst al te laten lezen of met filmpjes, luisterboeken of pre-teaching), meer leestijd te geven en extra aandacht te besteden aan de woordenschat (D'Angelo, 2006; Petit et al., 2024). Aanbevolen wordt om steeds een groepeeringsvorm te kiezen die past bij het doel van de les en het type opdracht en groepen flexibel aan te passen (Bosker et al., 2023; D'Angelo, 2006).

Uit een Nederlands onderzoek bleek bijvoorbeeld dat leerlingen sneller beter werden in begrijpend lezen als zij volgens de leerkracht *extra* begeleiding (individueel of in een groepje) naast de klassikale lessen kregen (Petit et al., 2024). Hoe meer extra begeleiding leerlingen kregen, hoe sneller zij vooruitgingen in begrijpend lezen.

Geraadpleegde bronnen

Bogaerds-Hazenberg, S., Van den Bergh, H., & Evers-Vermeul, J. (2022). Onderwijs in tekstructuur. In T. Houtveen, & R. van Steensel (Red). *De zeven pijlers van onderwijs in begrijpend lezen* (pp. 59-84). Eburon.

Bosker, R., Durgut, F., Edzes, H., Jol, M., van Tuijl, C., & Van der Vegt, A. L. (2023). *Differentiatie als sleutel voor gelijke kansen. Effectieve interventies tegen onderwijsachterstanden in het primair onderwijs – weten wat werkt en waarom.* NRO.

D'Angelo, F. D. (2006). *Differentiated instruction: Effects on reading comprehension in the urban elementary school setting.* [Proefschrift, Northcentral University].

Denessen, E. (2017). *Verantwoord omgaan met verschillen: sociale-culturele achtergronden en differentiatie in het onderwijs.* [Oratie, Universiteit Leiden].

Förster, N., Kawohl, E., & Souvignier, E. (2018). Short- and long-term effects of assessment-based differentiated reading instruction in general education on reading fluency and reading comprehension. *Learning and Instruction*, 56, 98-109.

Gajria, M., Jitendra, A. K., Sood, S., & Sacks, G. (2007). Improving comprehension of expository text in students with LD: A research synthesis. *Journal of Learning Disabilities*, 40(3), 210-225.

Hebert, M., Bohaty, J. J., Nelson, J. R., & Brown, J. (2016). The effects of text structure instruction on expository reading comprehension: A meta-analysis. *Journal of Educational Psychology*, 108(5), 609-629.

Houtveen, T., & Van Steensel, R. (2022). Inleiding. In T. Houtveen & R. van Steensel (Red). *De zeven pijlers van onderwijs in begrijpend lezen* (pp. 9-14). Eburon.

Little, C. A., McCoach, D. B., & Reis, S. M. (2014). Effects of differentiated reading instruction on student achievement in middle school. *Journal of Advanced Academics*, 25(4), 384-402.

Perfetti, C. (2009). *Reducing the Complexities of Reading Comprehension: A Simplifying Framework.* University of Pittsburgh.

Petit, R., Van Schooten, E., Hermans, A., Elshof, D., & Scheltinga, F. (2024). *De leerloopbaan van nieuwkomers in het primair- en voortgezet onderwijs.* Kohnstamm Instituut.

Pyle, N., Vasquez, A. C., Lignugaris/Kraft, B., Gillam, S. L., Reutzel, D. R., Olszewski, A., Segura, H., Hartzheim, D., Laing, W., & Pyle, D. (2017). Effects of expository text structure interventions on comprehension: A meta-analysis. *Reading Research Quarterly*, 52(4), 469-501.

Raudzus, H. (2020). *Integration processes in children's first and second language reading comprehension.* [Proefschrift Radboud Universiteit].

Reis, S. & McCoach, D. B. & Little, C., & Muller, L., & Kaniskan, R. (2011). The effects of differentiated instruction and enrichment pedagogy on reading achievement in five elementary schools. *American Educational Research Journal* April 2011, 48(2), 462-501.

Swart, N., & Verhoeven, L. (2022). Zonder woordkennis geen begrip. In T. Houtveen & R. van Steensel (Red). *De zeven pijlers van onderwijs in begrijpend lezen* (pp.37-58). Eburon.

Van Steensel, R., & Houtveen, T (2020). De vele kanten van leesbegrip: Verslag van een literatuurstudie naar kernelementen van effectief onderwijs in begrijpend lezen. *Levende Talen Tijdschrift*, 21(3), 3-12.

Meer weten?

- Onderwijskennis. (2024). Differentiatie en onderwijskansen.
- Kennisrotonde. (2019). Differentiatie in de klas: wat werkt?

Over deze vraag

Opgesteld door: Régina Petit (antwoordspecialist), Merel de Wit (kennismakelaar Kennisrotonde)

Vraagsteller: Taalcoördinator en leerkracht

Onderwijssector: po

Trefwoorden: tekstbegrip, begrijpend lezen, differentiatie, niveaugroepen

Referentie: Kennisrotonde. (2024). Worden leerlingen in het po beter in tekstbegrip als ze in niveaugroepen werken? (KR. 2243)

Dit antwoord is gepubliceerd op [Kennisrotonde.nl](https://kennisrotonde.nl). De Kennisrotonde is samen met NCO en Onderwijskennis een onderdeel van het NRO.